

राष्ट्रिय सूचना आयोग

का.म.न.पा.-१० (देवीनगर) काठमाडौं

प. सं. ०७७/७८
च. नं.

सूचना उपलब्ध गराउन तथा लेखा परीक्षण प्रतिवेदनहरु अबदेखि संवैधानिक तथा प्रचलित कानूनी व्यवस्था बमोजिम तोकिएको समयभित्रै उपयुक्त माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने सम्बन्धी प्रेस विज्ञप्ति

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ बमोजिम कैलाली र कञ्चनपुर जिल्ला स्थित स्थानीय तहको आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को खर्चको बेरुजुको विस्तृत प्रतिवेदन माग गरेकोमा महालेखा परीक्षकको कार्यालय, काठमाडौंका कार्यालय प्रमुख र सूचना अधिकारीले सूचना उपलब्ध नगराएकोले माग बमोजिमको सूचना उपलब्ध गराई पाऊँ भनी कञ्चनपुर जिल्ला निवासी गणेशदत्त भट्टबाट आयोगसमक्ष पुनरावेदन दर्ता भएको थियो ।

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा २७ ले प्रत्येक नागरिकलाई आफ्नो वा सार्वजनिक सरोकारको कुनै पनि विषयको सूचना माग्ने र पाउने हक हुनेछ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ३ को उपदफा (१) मा प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई यस ऐनको अधीनमा रही सूचनाको हक हुनेछ, उपदफा (२) मा प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई सार्वजनिक निकायमा रहेको सूचनामा पहुँच हुनेछ भन्ने उल्लेख गरिएको छ । साथै सोही ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) मा सूचना प्रवाह हुन नसक्ने विषयको बारेमा प्रष्ट उल्लेख गरिएको छ ।

सूचनाको हकलाई आधारभूत मानव अधिकारको रूपमा स्वीकार गरी संयुक्त राष्ट्र संघीय मानव अधिकारसम्बन्धी महासचिवमा नै उल्लेख गरिएको छ । संयुक्त राष्ट्र संघले यसको महत्वलाई ध्यानमा राखी प्रत्येक वर्ष सेप्टेम्बर २८ लाई सूचनामा सर्वव्यापी पहुँच सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय दिवसका रूपमा मनाउने निर्णय गरेको छ । त्यसैगरी देशको दिगो विकास लक्ष्यको सूचकांकहरुको प्रकरण नं. १६.१०.२ मा सूचनामा नागरिकको पहुँचलाई मान्यता दिई समावेश पनि गरिसकेको छ । साथै युनेस्कोमार्फत् अनुगमन पनि हुने गरेको छ ।

लोकतन्त्रमा सूचनाको हकको महत्व हुन्छ र थाहा पाउन लोकतन्त्रमा सार्वजनिक निकायहरूबाट सम्पादन हुने क्रियाकलापका बारेमा जान्न पाउने हक नागरिकमा स्थापित गरिएको हुन्छ । यसै महत्वलाई ध्यानमा राखी विश्वभर १ सय २० भन्दा बढी राष्ट्रमा सूचनाको हकसम्बन्धी कानून बनाई लागु गरिएको छ । नेपालमा पनि लोकतन्त्रको स्थापनापश्चात् सूचनाको हकको कार्यान्वयन अगाडि बढेको स्मरणीय छ ।

नेपालको संविधानको व्यवस्था र लेखा परीक्षण ऐन, २०७५ को व्यवस्था अध्ययन गर्ने हो भने लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख हुने विषयको जिम्मेवारी महालेखा परीक्षकको कार्यालयमा रहने विषयमा कुनै विवाद हुन पर्ने देखिएन । प्रस्तुत पुनरावेदनका सन्दर्भमा सम्बन्धित निकायमा पठाएपश्चात् बेरुजु फछ्योट भएको अवस्थाका बारेमा पुनरावेदकले माग गरेको विषय र विपक्षी महालेखा परीक्षकको कार्यालयले दिएको लिखित जवाफबीच तादात्यता देखिएन । साथै सार्वजनिक निकायहरूले अर्थक वर्षभरि गरेको खर्चको नियमितता, मितव्यिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यतासमेतको आधारमा लेखा परीक्षण गरी समग्रको खर्चका बारेमा प्रतिवेदन दिई सार्वजनिक निकाय तथा निकायका पदाधिकारीलाई पारदर्शी,

उत्तरदायी, जिम्मेवार बनाउन सघाउने महत्वपूर्ण जिम्मेवारी बोकेको संवैधानिक निकायसँग सर्वसाधारण नागरिकले त्यस्तो लेखा परीक्षण प्रतिवेदनको केही भाग माग गर्दा नदिनु पर्ने कुनै कारण देखिएन । विपक्षी महालेखा परीक्षकले पठाएको प्रत्युत्तरमा जहाँसम्म व्यक्तिगत गोपनियताको प्रश्न उठाइएको छ, यसतर्फ विचार गर्दा सार्वजनिक खर्चबाट बेहोरिएका र लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा परिसकेका विषयमा गोपनियताको कारण देखाई सूचना दिन नसकिने/नमिल्ने भन्ने दावी औचित्यपूर्ण देखिएन । सूचना मागकर्ताले माग गरेको विषय महालेखा परीक्षकको कार्यालयसँग सूचना माग गरिरहन पर्ने विषय नभई स्वतः सार्वजनिक गर्नु पर्ने विषय हो । लेखा परीक्षण ऐनको दफा १९ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ५६ बमोजिम पनि यस्ता प्रतिवेदन ७ दिनभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने विषय हुन् ।

सूचना मागकर्ताले माग गरेको विषय सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ३ को उपदफा ३ बमोजिम सूचना प्रवाह गर्न नहुने विषयभित्र पनि पर्ने देखिएन । लोकतन्त्रको सुन्दर र महत्वपूर्ण पक्ष भनेको नै सार्वजनिक निकायबाट सम्पादन हुने कार्यहरू पूर्ण रूपमा पारदर्शी र उत्तरदायीपूर्ण हुन्छन भन्ने हो । सर्वसाधारण नागरिकलाई यस्ता विषयमा जानकारी हुँदा जनसहभागिता र स्वामित्वमा सकारात्मक प्रभाव पर्दछ ।

यस अर्थमा सूचना मागकर्ताले माग गरेको विषय सार्वजनिक चासोको विषय हो कि होइन भन्ने विषयमा विचार गर्दा पनि लेखा परीक्षण प्रतिवेदनको विषय संसदका विषयगत समितिमा छलफल हुने विषय भएको हुँदा यो सार्वजनिक चासोको विषय हो भन्नेमा शंका रहने ठाउँ रहेन । साथै लेखा परीक्षण प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्दा वा मागकर्ताले मागेको सूचना उपलब्ध गराउँदा कसैको गोपनियताको हकमा प्रतिकूल असर नपर्ने र मागकर्ताले मागेको सूचना दिँदा सूचनाको हकसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था कार्यान्वयन भई नागरिकले सूचना प्राप्त गर्ने विषयमा लाभ प्राप्त गर्ने अवस्था देखिन्छ । साथै सार्वजनिक निकायको उत्तरदायित्व र जवाफदेहितामा अभिवृद्धि भई समाजमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

सूचना मागकर्ताले माग गरेको विषय, महालेखा परीक्षकको कार्यालयको लिखित जवाफ, पुनरावेदकको मागदावी, संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था भएको प्रचलनलाई समेत ध्यानमा राख्दा प्रस्तुत पुनरावेदनमार्फत् माग भएको सूचना सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ३ को उपदफा (३) भित्र पनि पर्ने विषय नभएको हुँदा सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा १० को उपदफा (३) को खण्ड (क) बमोजिम सूचना मागकर्तालाई १५ (पन्ध) दिनभित्र सूचना उपलब्ध गराउन तथा यस्ता लेखा परीक्षण प्रतिवेदनहरू अबदेखि संवैधानिक तथा प्रचलित कानूनी व्यवस्थाबमोजिम तोकिएको समयभित्रे उपयुक्त माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गर्नु गराउनु भनी महालेखा परीक्षकको कार्यालयका नाममा आदेश गरिएको छ ।

(कमला ओली थापा)

सूचना आयुक्त तथा प्रवक्ता

२०७८ साल असार २८ सोमबार